

ταυτόν. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀναιρέσας τὴν Πλάτωνα ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φύσις τριττῶς λέγεται, πρῶτον μὲν ἡ πρώτη ἐκάστῳ ὑποκειμένη ὕλη τῶν ἐχόντων ἐν αὐτοῖς κινήσεως ἀρχὴν καὶ μεταβολῆς, δεύτερον δὲ ἡ μορφή καὶ τὸ εἶδος τὸ κατὰ τὸν λόγον, τρίτον δὲ ἡ σύννοδος. Τὴν Πλάτωνα ὁμοίως ἀναιρέσας ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ὕλη εἶναι κυρίως δύναμις (1).

Τῶν δὲ ἀνωτέρων οἱ μὲν τὴν ὕλην ὡς ποσότητα ὑπέλαβον, οἷον ὁ Ὀββης, ὁ Σπινόζας καὶ ἄλλοι πολλοί, ποσότητα ὁμοίως ἀφρημένην καὶ καθὼ τοιαύτην μηχανικὴν καὶ ἐπομένως τὴν κίνησιν ἐξώθεν λαμβάνουσιν, οἱ δὲ ὡς ποιότητα θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς κίνησιν, οἷον ὁ Βάκων καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ὁ δὲ Σχελλίγγιος λέγων φύσιν ἐννοεῖ ἐν τῷ προτέρῳ αὐτοῦ συστήματι τὸ πᾶν ὡς τέλειον ἐν καὶ ὅτι τοῦτο τὸ ἐν, ἐν ᾧ αἱ ιδέαι φυσικῶς τε καὶ ἰδανικῶς γεννῶνται, εἶναι τῶν πάντων ἀρχή, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι μία, ἀποτελεῖ ἡ ὕλη φύσις ἐν ὅλον. Τοῦτο δὲ τὸ ἐν τίθησιν ἐχυτὸ ὡς ἕτερον, καὶ τοῦτο τὸ ἕτερον εἶναι ἡ φύσις, ἡ δὲ τούτου ἐπιστήμη ἡ περὶ φύσεως, τὴν ὁποῖαν ἀναπτύσσει κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς κυντότητος, εἰς ὃ ἀντιστοιχεῖ ὁ μαγνητισμός, τὸ τῆς ἀντιφάσεως, εἰς ὃ ὁ ἠλεκτρισμός, καὶ τὸ τῆς συνθέσεως, εἰς ὃ ὁ χημισμός γινόμενος δι' ἐπαναλήψεως ὀργανικῆς. Καὶ ἡ μὲν βαρύτης καθὼ συνδετικὴ ἐμφανίζεται ὡς μαγνητισμός, ὁ δὲ ἠλεκτρισμός ὡς δύναμις ἀποσυνθετικὴ καὶ δεικνύει τὸ ὅλον δύο ἀντιθέτων· καὶ ὁ μὲν μαγνητισμός ζητεῖ νὰ συνάψῃ τὰ διεστῶτα εἰς ἐν ὅλον, ὁ δ' ἠλεκτρισμός δεικνύει τὸν διχασμὸν τοῦ καθ' αὐτὸ ἐνός. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε ὁ μαγνητισμός οὔτε ὁ ἠλεκτρισμός παριστῶσι τὸν νόμον τέλειον (διότι ὁ μὲν παριστᾷ τὴν ὕλην, ὁ δ' ἠλεκτρισμός τὸ εἶδος), ἀποτελεῖ ἡ σύνθεσις αὐτῶν, τουτέστιν ὁ χημισμός, τὸ ἀτομικὸν τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Ἐπειδὴ δὲ τούτων εἶδη εἶναι τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα, ἡ μὲν φυτικὴ ζωὴ συνίσταται εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ ὑδρογόνου καὶ ὀξυγόνου, ὧν τὸ μὲν ὑδρογόνον μένει ἐν τῷ φυτῷ ὡς ἀνθρακικόν, τὸ δ' ἡ-

(1) Ἀριστοτέλ. Μεταφυσ. Ζ', Γ, Θ', 1—6 καὶ Δ', Θ',

ξυγόνον αποσυντίθεται ἐν τῷ πνεύμονι, τουτέστι παραλαμβάνεται εἰς τὸ αἷμα καὶ μετ' αὐτοῦ διαχέεται εἰς διάφορα ὄργανα διὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἀποξειδούμενον δὲ τὸ αἷμα ἐπανέρχεται διὰ τῶν φλεβῶν, ἵνα λάβῃ πάλιν ὀξυγόνον ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ ἄρξῃται τῆς κυκλήσεως.

Αὕτη δ' ἡ συνεχὴς τῆς ἐπιθετικότητος ἀντίστασις ἐν τοῖς ὀργανοῖς συνίσταται ἐν τῇ ἐρεθιστικότητι αὐτῶν καὶ φανεροῦται ὡς κινητικότητα, καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται ἡ αὐτοκινησία τοῦ ζῴου. Ταύτη δὲ τῇ ἐρεθιστικῇ δυνάμει ἀντίκειται ἡ αἰσθητική, καὶ διὰ τῆς ἐρεθιστικῆς, αἰσθητικῆς καὶ ἀνακαινιστικῆς παρίσταται ἡ ζωὴ ὡς ὄλον τι ὀργανικόν. Αἱ τρεῖς δ' αὐται ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὴν ὀργανικὴν τοῦ ζῴου φύσιν· διότι ὁ μὲν ἐρεθισμὸς παράγει τὴν κίνησιν, τὸ δ' αἰσθητικὸν παράγει τὴν στάσιν, ἀμφότερα δὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνστίγματος. Πόνος δ' ὁ ἄνθρωπος διακρίνων τὸ παράγον τοῦ παραγόμενου, τὸ αἶτιον τοῦ αἰτιατοῦ, ἀνυψοῦται εἰς τὸ πνευματικόν (1).

Ὁ δ' Ἰβγελος (2) λέγων φύσιν ἐννοεῖ τὴν ὕλην κυρίως καὶ τὰ ὕλικά· διὸ ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη ἦτο αὐτῷ κυρίως τῆς ὕλης ἐπιστήμη.

Ἐπειδὴ δ' ἡ ὕλη ὑποθέτει ἔκτασιν, ὁ δὲ τόπος εἶναι ἐκτεταμένον, φανερόν ἐστι ὁ τόπος ὑποθέτων αὐτὴν δὲν δύναται νὰ ἦναι τὸ πρότερον τῆς κινήσεως, ὡς ὁ Ἰβγελος ἰσχυρίζεται.

Ὁ Ἰβγελος θεωρῶν ὅτι αἱ κατηγορίαι τῆς φύσεως ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰς τῆς λογικῆς, ὁ μὲν τόπος εἰς τὸ καθαρὸν ὄν, ὁ δὲ χρόνος εἰς τὸ μηδέν, ἡ δὲ κίνησις εἰς τὴν γένεσιν, ὑπολαμβάνει τὴν κίνησιν ὡς ἐκ τόπου καὶ χρόνου συγκειμένην. Πῶς ὅμως δύναται ἡ κίνησις νὰ παραχθῇ ἐξ ἀφηρημένων; Τοῦτο εἶναι πάντως ἀδύνατον. Ταῦτα δὲ τὰ μὴ ὀρθά, ὡς δῆλον, προέρχονται ἐκ τινος σχηματισμοῦ, καὶ ὄν καὶ ἡ μηχανικὴ εἰς τὸ καθαρὸν ὄν ἀντιστοιχεῖ καὶ ἡ φυσικὴ εἰς τὸ εἶναι καὶ ἡ

(2) Schelling ubet Meth. 11 Vorlesung. Ideen zu einer Phil. der Natur καὶ ἄλλα αὐτοῦ τῆς τότε ἐποχῆς συγράμματα.

(3) Hegels Encyclopaedie der philos. Wissenschaften 2. Theil 1812.

ὀργανική εἰς τὴν ἔννοιαν, τουτέστιν εἰς τὰς κατηγορίας τῆς λογικῆς.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἐγγελοῦ δὲν ἐπραγματεύθη τὴν κίνησιν ὀρ-
θῶς, οὐδ' ἀπέδειξεν ὅτι ἡ κίνησις εἶναι αἰτία τῆς βαρύτητος,
ἡ δὲ βαρύτης τὸ μέγεθος τῆς κινήσεως, δὲν δύναται νὰ μετα-
βῆ εἰς τὴν φυσικήν, τουτέστι τὴν θεωρίαν τῶν καθ' ἕκαστα.
Ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰς ὑπερβολὴν διαμελίζων δὲν εἶναι εἰς κατά-
στασιν νὰ ἀποδείξῃ τὴν συνάρειαν αὐτῶν, οὐδ' ἐξήγησεν οὐ-
δὲν ἐκλαβὼν τὸ στοιχεῖον ἄτομον. Ἐὰν δὲ τὰ στοιχεῖα δὲν ᾔ-
ναι ἄτομα, ἀλλὰ συνθέσεις καὶ μορφαὶ τῆς ὕλης ἐνυπαρχούσης
αὐταῖς, τὰ δὲ σώματα συνθέσεις τῶν στοιχείων, ἔπρεπε ν' ἀ-
ποδείξῃ τίς εἶναι αὕτη ἡ ὑποκειμένη ὕλη αὐτοῖς. Οὔτε τοῦτο
ὅμως ὁ Ἐγγελοῦ ἀπέδειξεν οὔτε, ἂν ἡ ὕλη ᾔναι κινητικόν, ποῖον
εἶναι τὸ στοιχεῖον τὸ δηλοῦν κίνησιν. Εἰ δ' ἐζήτει τοῦτο, ἤ-
θελε γνωρίσει ὅτι εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῶν ἄλλων καὶ
ὅτι τὸ θερμὸν εἶναι κυρίως ἡ πρώτη τῆς ὕλης μορφή καὶ ἡ
ζωὴ τῶν φυσικῶν σωμάτων· διότι καὶ τὸ φῶς καὶ ὁ μαγνητι-
σμός καὶ ὁ ἠλεκτρισμός καὶ ὁ χημισμός βάσιν ἔχουσι τὸ θερ-
μὸν, καὶ ὁ ἀήρ τῷ θερμῷ γίνεται ἐξ ὕδατος καὶ στερεῖται αὐ-
τοῦ ὕδατος· διὸ τὰ στοιχεῖα ἐν τῇ γῆ χωριζόμενα ἀποτελοῦσι
πηγὰς, ὕδατα, σεισμοὺς καὶ λοιπὰ. Πῶς ὅμως δύναται μὴ ἀ-
ποδείξας ὅτι ἡ ὕλη ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ ἠρίζεται καὶ ὅτι τὰ
στοιχεῖα εἶναι αἱ πρῶται τῆς ὕλης μορφαὶ νὰ κάμῃ λόγον
περὶ ἀτομικοῦ σώματος; Πῶς χωρὶς νὰ ἀποδείξῃ τίνι τρόπῳ
τὰ στοιχεῖα εἰς ἓν ἀτομικὸν ὅλον, τουτέστι σῶμα, συνδέονται;
Ἡ χημικὴ ἐργασία εἰς τὴν ταυτότητα ἀντιστοιχοῦσα ἔπρεπε
καθ' Ἐγγελοῦ νὰ ᾔναι ἡ πρώτη, ἡ δὲ φυσική, εἰς ἣν ὁ γαλιλαϊ-
σμός, ὁ ἠλεκτρισμός καὶ ὁ μαγνητισμός, εἰς τὴν ἀντίθεσιν
νὰ ᾔναι ἡ δευτέρα, τέλος δὲ τρίτη, ἥτις ἐλλείπει παρ' Ἐγγελοῦ,
εἰς τὴν σύνθεσιν ἀναφερομένη ἡ μετεωρολογικὴ, ὡς τὰ ὅμοια
καὶ ἀνόμοια εἰς ἓν ὀργανικὸν ὅλον συνδέουσα. Πῶς ὅμως προ-
έρχεται ὀργανισμός, ποῖος ὁ νόμος τῆς μορφώσεως, ποῖα ἡ
σχέσις τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὸ νοεῖν, οὐδὲν ἱκανῶς ἔλεξεν,
ἀλλὰ περὶ γένους, εἴδους καὶ ἀτόμου πραγματευόμενος ἐκ-
5*

λαμβάνει ὅτι τὸ τέλος τοῦ ἀτόμου εἶναι ν' ἀναιρεθῆ ἐν τῷ γένει καὶ νὰ γείνη ἐν μετ' αὐτοῦ. Αὕτη δ' ἡ ἀναίρεσις, ἥτις εἶναι ὁ θάνατος τοῦ φυσικοῦ, τίθησι τὴν ἔννοιαν ὡς ἀντικείμενον καὶ ὑποκείμενον περιλαμβάνουσιν, ὡς πνεῦμα.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον γίνεται ὅτι τῆς ὕλης ἡ ἔννοια ἀποτελεῖ τὸ δυσχερέστατον τῆς φιλοσοφίας μέρος.

Πρῶτος ὁ Κάντιος ἀπέδειξεν (1) ὅτι ἡ ὕλη σύγκειται ἐκ δύο ἀντιθέτων δυνάμεων, δὲν ἐξήγησεν ὁμῶς καὶ τί εἶναι ἡ ὕλη, οὐδὲ πῶς αὗται συγκέντροῦνται, οὐδὲ πῶς ἐξ αὐτῶν ἡ διαφορὰ τῶν σωματίων, αἱ ποιότητες καὶ ἡ διηνεκῆς κίνησις, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὀργανικὴ ἀνάπτυξις.

Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Καντίου ἀπεδείχθη ἀνωτέρα τῆς ὕλικῆς τῶν φαινομένων θεωρίας.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Κάντιον φυσικοὶ δὲν ἔφερον εἰς καλλίτερον ἐξαγόμενον· διότι ἡ θεωρία αὐτῶν συνεβιάζετο πρὸς τὴν μηχανικὴν τῶν φαινομένων θεωρίαν. Ἀλλ' οὐδ' ὁ φιλόσοφος τὴν φύσιν μὴ ἐγὼ καὶ ἐπομένως τὴν ὕλην μὴ ὄν ὑπολαβὼν ἠδύνατο εἰς ὄρθον νὰ φέρῃ ἐξαγόμενον.

Ὁ δὲ Σχελλίγγιος ἐκλαβὼν τὴν ὕλην, τὸ φυσικόν, τῷ πνεύματι, τῷ ἰδανικῷ, ταῦτόν δὲν ἐξήγησε τῆς ὕλης καὶ τῶν ὕλικῶν ὄντων τὴν εἰδικὴν διαφορὰν, ὡς οὐσίας τῆς ταυτότητος λέξεως κενῆς.

Ἐὰν δὲ ἡ ὕλη παραγόμενον τοῦ πνεύματος ἐκληφθῆ, τότε δὲν ἐξηγεῖται διὰ τί ἡ φύσις ποιεῖ ἀναγκάως, διὰ τί φαίνεται ἀνεξάρτητος τοῦ πνεύματος; Ἐὰν δὲ μήτε ἡ ὕλη ἐκ τοῦ πνεύματος παράγεται μήτε τὸ πνεῦμα ἐκ τῆς ὕλης, ἔπεται ἐν τῶν δύο, ἡ ὅτι ἡ ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα εἶναι ἀναρχα, καὶ τότε προέρχεται ὁ δυασμὸς, ἡ ὅτι ὑπὲρ ταῦτα ὑπάρχει τι τρίτον διάφορον αὐτῶν· καὶ ἂν μὲν τοῦτο τὸ τρίτον κοινὸν ὑποτεθῆ καὶ οὐσία, τότε ταῦτα εἶναι προσόντα αὐτοῦ ἀπλῶς, οἷα ὁ Σπινόζας τὸ νοεῖν καὶ τὴν ἔκτασιν ὑπέθετεν. Ἐὰν δὲ ἡ κίνησις

(1) *Metaphysische Anfangsgründe der Naturwissenschaft* von Immi. Kant, 1787.

ὑπόθεθῃ ἀρχή, ὡς ὁ Τρενδελανβούργιος ἰσχυρίζεται, πρέπει τὸ νοεῖν καὶ τὸ εἶναι νὰ ἐκληφθῶσι προσόντα αὐτῆς.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὁμοίως ἐκλαμβάνει (1) τὴν ὕλην καὶ τὴν δύναμιν ταῦτόν· αὕτη δὲ ἡ δύναμις εἶναι ἀρχὴ τῶν αἰσθητῶν καὶ πρώτη, δευτέρα δὲ αἱ ἐναντιώσεις, τρίτη δὲ τὰ καλούμενα στοιχεῖα· ὥστε ἡ δύναμις ὡς πρώτη ὕλη εἶναι μάλιστα μὲν καὶ κυρίως τὸ ὑποκείμενον τὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς δεκτικόν (2), ἡ δ' ἐνέργεια αἰτία τῆς κινήσεως (3).

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ δύναμις εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῶν ἐναντιώσεων, αὐτὰ δὲ τῶν στοιχείων, ταῦτα δὲ τῶν ὁμοιομερῶν, ταῦτά δὲ τῶν ἀνομοιομερῶν, τῶν δὲ ὀργανικῶν μορίων ἕκαστον ἀνομοιομερές, φανερόν ὅτι πᾶν κατώτερον εἶναι χάριν τοῦ ἀνωτέρου καὶ ἡ γένεσις ἔνεκα τῆς οὐσίας· καὶ ἐπειδὴ τὸ τῆς γενέσεως τελευταῖον εἶναι φύσει πρῶτον, ἀπυδεικνύται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης τὴν τοῦ παντὸς γένεσιν θεωρεῖ συνεχῆ καὶ ἀρχὴν γενέσεως κυρίως τὸ εἶδος, τὸ δὲ εἶδος καὶ τὴν ὕλην ἀγέννητα, γεννητὴν δὲ μόνον τὴν σύνθετον (4).

Ἐπειδὴ δὲ τὸ εἶδος κατ' αὐτόν ὡς ὅλον προηγείται τῶν μερῶν (5), γίνεται φανερόν ὅτι πάντων τῶν καθ' ἕκαστα ὡς μερῶν πρέπει νὰ προϋπάρχη καθόλου τις λόγος, καθόλου τι εἶδος, ὅρ' οὐ ταῦτα ἐννοιοῦν λαμβάνουσι καὶ πρὸς ὃ πάντα εἶναι συντεταγμένα (6).

Ὁ Ἀριστοτέλης λοιπὸν ὕλην καὶ εἶδος ὡς ἀρχὰς παραδεχόμενος παράγει ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης τὰς ἐναντιώσεις, ἐξ αὐτῶν τὰ στοιχεῖα καὶ ἐκ τῶν στοιχείων τὸν ὅλον σωματικὸν κόσμον. Παραδεχόμενος δὲ διττὴν ἀναθυμίασιν τὴν μὲν ὑγρὰν τὴν δὲ ξηρὰν εἰς τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἀντιστοιχοῦσας πλάτ-

(1) Μεταφ. Θ', 8.

(2) Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς Π', 1—3. Μεταφ. Θ', 6. περὶ γεν. καὶ φθ. Α', 4 καὶ 7.

(3) Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς Α', 3. Μεταφ. Α', 7. περὶ ζώων μορίων, Β' 1.

(4) Περὶ ζώων γενέσεως Ε', 1. Μεταφ. Ζ', 8.

(5) Μεταφ. Ζ', 10.

(6) Μεταφ. Α', 10.

τὴν βούλησιν οὐσίαν ὑπὲρ τὴν φύσιν καὶ διὰ τοῦτο τῆς φιλοσοφίας ἀρχὴν. Ἀλλ' ἐὰν ἡ δύναμις ᾖ αὐτὴ ἡ βούλησις, πλὴν ἡρεμοῦσα, τουτέστι μηδὲν ἀντικείμενον ἔχουσα, καὶ ἐκτὸς μὲν αὐτῆς ἀδυναμία, εἰς ἑαυτὴν δὲ ἐπιστραφεῖσα κατὰ βολή, ὑποκείμενον τῆς δημιουργίας, τουτέστιν ὕλη, τότε ἔπεται ὅτι ἡ δύναμις ἢ πρώτη ὕλη καὶ ἡ βούλησις εἶναι αἱ αὐταί, καὶ ἐπομένως ἡ εἰδικὴ αὐτῶν διαφορὰ ἀναιρεῖται, ἐκ τοῦτου δὲ καὶ ἡ τῶν ὄντων.

Ὁ Σχελλίγγιος δὲ δηλονότι ἀποδεικνύει τὴν βούλησιν κοινὴν τῶν ὄντων ὑποκείμενον ἐκ τοῦ ὅτι πάντα τὰ ὄντα δεικνύουσιν ἀντίστασιν, τὰ δ' ἀνοιστάμενα ἔχουσι βούλησιν.

Ἀλλ' ἡ ἀντίστασις ἀποδεικνύει ὑπαρξίν ἀρχῶν οὐσίᾳ διακρίθρων, μάλιστα δὲ καθ' ὅσον ἡ βούλησις μικτὴ τις παρίσταται δύναμις ἐπομένως ἢ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ Σχελλίγγιου ἀποδεικνύεται ἑαυτῇ ἀντιφατικὴ.

Ἐὰν ὅμως ἡ βούλησις δύναμις οὔσα μεταβαίῃ εἰς τὸ ὄν, ἐκτὸς ἑαυτῆς, καὶ ἐκτὸς μὲν αὐτῆς εἶναι ἄλογος, εἰς ἑαυτὴν δὲ ἐπανερχομένη εἶναι ὑποκείμενον τῶν ὄντων, τουτέστιν ὕλη, καὶ ἐν ἀνωτέρᾳ δυνάμει λόγος, καὶ ἐπομένως ἢ σοφία, ἔπεται ὅτι ἡ βούλησις, ὁ λόγος καὶ ἡ ὕλη εἶναι τὰ αὐτὰ οὐσίᾳ ἕνα καὶ ἓνα δύναμις, καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ ὕλη παρίσταται. Πῶς ὅμως ἡ ἄλογος αὕτη δύναμις δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἢ αὐτὴ τὸ λόγος, ἢ αὐτὴ τῆ σοφία; Διότι, λέγει ὁ Σχελλίγγιος, ἡ ἄλογος αὕτη δύναμις, ὡς τὰ πάντα παροῦσα, ὡς τὰ πάντα γιγνομένη καὶ τὰ πάντα διὰ τοῦτο παροῦσα γίνεται ἢ σοφία.

Ἐὰν ὅμως αὕτη ἡ δύναμις ἢ οὔσα αὐτῷ τὸ ὑποκείμενον τῶν ὑλικῶν ὄντων ταυτισθῇ μετὰ τοῦ λόγου, καὶ ἐπομένως μόνη ἢ κατὰ τὸν λόγον ἀρχὴ ἀναγνωρισθῇ πραγματικὴ, τότε τὰ φυσικὰ ὄντα παρίστανται μὴ ὄντα, ἀπλᾶ φαινόμενα. Ἐὰν δὲ τὰ αἰσθητὰ ᾖναι πραγματικὰ καὶ τῶν νοητῶν ἀνεξάρτητα, τότε πρέπει καὶ τούτων ἀρχαὶ οὐσιωδῶς ἀλλήλων διάφοροι νὰ ἀναγνωρισθῶσι· διότι ἡ σύγχυσις τὴν εἰδικὴν τῶν ὄντων ἀναιρεῖ διαφορὰν καὶ τὸ πραγματικὸν αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ μιᾶς ἀρχῆς δὲν προέρχεται γένεσις, διήρησεν ὁ Σχελλίγγιος τὸ

αὐτὸ ὄν εἰς τρεῖς δυνάμεις, καὶ δοξάζων· ὅτι ἡ μὲν πρώτη καὶ δευτέρα ζητοῦσιν τι ἄπειρον, ἡ δὲ τρίτη ὀρίζει αὐτάς καὶ τὸν σκοπὸν, καθίστα δὲ τῆς τῶν τριῶν δυνάμεων σχέσεως τὴν γένεσιν καταληπτὴν. Ἄνταγωνισμὸν ὁμῶς παραδεχόμενος τῶν δυνάμεων καὶ ἐργασίαν, ἰδιοδράνειαν, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ γένεσις τὸ πρῶτον δεικνύει τρόμον, σεισμόν, παλμόν· διότι τὰ ὄντα μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου ἀμφιταλαντεύονται· παύει δ' ὁ τρόμος οὗτος ἅμα ἐπικρατήσῃ ἡ δευτέρα δύναμις, ἣτις ἐπικρατήσασα σώζει τὰ ὄντα, τὰ ὅποια ὡς ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς διασωθέντα καλοῦνται σώματα ἢτοι σώματα. Ἐπειδὴ δὲ βαθμηδὸν γίνεται ἡ ὑποταγὴ τῆς πρώτης ὑπὸ τὴν δευτέραν, γίνεται καὶ ἡ γένεσις βαθμηδόν, καὶ ἐπειδὴ ἡ πρώτη δύναμις ἰσχυρῶς ἀνθίσταται, παριστῶσι τὴν πρώτην τοῦ ἀγῶνος βαθμίδα καὶ τῆς ὑποταγῆς τὰ οὐράνια σώματα, πλήρη ὄντα ἀγωνίας ἐν ἰδίῳ κέντρῳ, τὴν δὲ δευτέραν τῆς ὑποταγῆς βαθμίδα τὰ ἀνόργανα καὶ βαθμηδόν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα· ὁ μόνος δ' ὁ ἄνθρωπος διασωθεὶς αὐτῆς κινεῖται ἐλευθέρως καὶ γίνεται γλώσσης μέτοχος. Οὕτω λοιπὸν μεταβαίνει ἡ πρώτη δύναμις κατὰ Σχελλίγγιον ἐκ τοῦ ἀύλου εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ γίνεται ὕλη, ὅλη δὲ ὑποταχθεῖσα, τουτέστιν εἰς ἑαυτὴν ἐπαναγομένη, ἀνυψοῦται εἰς τὸ πνευματικὸν καὶ γίνεται πνεῦμα, νοῦς, ὥστε ὁ νοῦς ὡς πρώτη τῆς γενέσεως δύναμις ἐμφανίζεται ἐν μὲν τῇ φύσει ὡς ἀντικείμενον, ἐν δὲ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀνορθουμένη ὡς ἐγώ (1). Ἐπειδὴ δὲ μόνος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἠλευθερώθη, εἶναι καὶ ὁ μόνος ἐν τόπῳ χαρᾶς, ὃς παράδεισος ἐπωνομάσθη· καὶ ἐπειδὴ αἱ τρεῖς δυνάμεις ἐν αὐτῷ συνεννοῦνται, προέρχονται καὶ αἱ ὑψηλαὶ περὶ αὐτοῦ ιδέαι, καὶ νοῦς Θεοῦ ἐπονομάζεται (2).

Ἐπειδὴ ὁμῶς οὐ μόνον ἐν τῇ ὕλῃ ὑπάρχει ἀντιθετισμὸς τῶν δυνάμεων, ὡς ὁ Κάντιος ἀπέδειξεν, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀρέξει δίωξις καὶ φυγὴ καὶ ἐν νοήσει κητάφασις καὶ ἀπόφασις, ἀποδείκνυται

(1) Schelling *Finl. in die Phil. der Myth.* 12 Vorlesung.

(2) Schelling ἐν τῷ αὐτῷ, 14. Vorlesung.

ὅτι ὁ ἀντιθετισμὸς υποθέτει ἀρχῶν διαφορὰν, αὕτη δ' ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ὀρεκτικὴ δύναμις δὲν δύναται νὰ ᾖ ἡ μόνη ἀρχή. Ἐπειδὴ ἡ δύναμις αὕτη κατὰ τὸν λογισμὸν λέγεται βούλησις, φανερὸν ὅτι προηγείται αὐτῆς ὁ λόγος, καὶ ὡς προηγούμενος δὲν δύναται νὰ ᾖ παραγόμενον αὐτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος εἶναι δύναμις γνωστικὴ, ἐν δὲ τῇ θεωρίᾳ οὐδὲν πρακτικόν, φανερὸν ὅτι οὐδ' ὁ λόγος κυρίως δύναται νὰ ᾖ τῆς βουλήσεως ἀρχή· ἂν δὲ καὶ ἡ βούλησις χωρὶς τοῦ λόγου ἄλογος παρίσταται, δὲν εἶναι ὁμῶς ἡ αὐτὴ τῇ ὕλῃ· διότι ἡ ὕλη οὔτε κινήτικὴ τινος οὔτε ποιητικὴ εἶναι· ἐὰν δέ, ὡς ἀποδείκνυται, δὲν ὑπῆρχον τοῦ παντὸς ἀρχαὶ πολλαὶ καὶ οὐσίᾳ διάφοροι, ἀλλὰ μόνον μία, οὔτε ὁ ἀντιθετισμὸς τῶν δυνάμεων ἐν τῇ ὕλῃ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ δύνατο οὔτε ἡ διπνεκτῆς ἐν τῇ φύσει κίνησις οὔτε ὁ χρόνος, ὡς σειρά διαδοχῆς παραστάσεων (διότι ἄνευ ἀρχῶν σειρά διαδοχῆς νὰ ὑπάρξῃ εἶναι ἀδύνατον) οὔτε ἡ τῶν σωμάτων διαφορὰ οὔτε ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὀργανικὴ ἀνάπτυξις.

Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Μεταφ. Θ', 5) ὁμολογεῖ τὴν ὀρεκτικὴν δύναμιν τῶν ἐναντίων διάφορον, ἐπομένως καὶ τῆς ὕλης· ἀναγνωρίζει ἄρα ἀρχὰς τῶν ὄντων διαφόρους· διότι ἄλλως, ὡς ὀρθῶς λέγει, ἂν ἡ οὐσία πάντων ᾖ μία, ἔπρεπε νὰ ᾖ πάντα ἐν (Μεταφ. Β', 7).

Ἐπειδὴ δὲ αἷτιον τῆς μεταβολῆς δὲν εἶναι ἡ ὕλη (1), τῆς δὲ κινήσεως καὶ πράξεως δὲν εἶναι ὁ λόγος αἷτιος ἀκίνητος ὢν, φανερὸν ὅτι ἡ ὀρεκτικὴ αὕτη δύναμις εἶναι τῆς κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸν λόγον διάφορος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὕλη ἄνευ μορφῆς καὶ κινήσεως δὲν ὑπάρχει, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ἡ ὕλη, ἡ κίνησις καὶ ἡ μορφή εἶναι ἀλλήλων διάφοροι, καὶ ἐπομένως καὶ αἱ ἀρχαί, ἂν καὶ δὲν ᾖ χωρισμέναι ἀλλήλων.

Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, αἱ ἀρχαὶ εἶναι διάφοροι καὶ ἀφ' ἐχυτῶν εἰς ἐν νὰ συνδεθῶσι δὲν δύνανται, πρέπει νὰ ὑ-

(1) Ἀριστ. Μεταφ. Α, 7.

πάρχη αναγκαίως ἕτερον τούτων συνδετικόν, ὅπερ αἷτιον ἔν τῆς τούτων συζεύξεως πρὸς ἓν εἶναι ἅμα καὶ ἀρχὴ αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ αὐταὶ αἱ δυνάμεις διὰ τῆς συζεύξεως γόνιμοι καὶ παρακτικαὶ γίνονται, ἡ δὲ παραγωγὴ γίνεται κατὰ τινὰ τάξιν, ἡ δὲ τάξις εἶναι λόγος, φανερόν ἔστι καὶ ἡ κατὰ τὸν λόγον ἀρχὴ εἶναι διάφορος τῆς ὕλικῆς καὶ κινήτηρου.

Ἐπειδὴ ἡ δὲ κατ' ἐπικράτησιν μιᾶς τούτων σχηματίζονται τὰ διάφορα ὄντα, ἐνυπάρχει τοῖς οὖσιν ἔμμονος ἢ ἐπικρατοῦσα ἀρχὴ, καὶ διὰ τοῦτο μορφοῦμενα εἶναι καὶ τὰ ὄντα κατ' αὐτάς, λέγοντες δὲ ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα ἀρχὴ εἶναι ἔμμονος, φέρ' εἰπεῖν ἢ κατὰ τὴν ὕλην, δὲν ἐννοοῦμεν τὰς ἄλλας ἀπούσας, τουτέστιν ἀσχέτους ὅλως πρὸς αὐτήν· διότι ἂν ὅλως ἔλειπον, τότε οὔτε ζωῆς καὶ κινήσεως ἔχνοσ οὔτε μορφῆς καὶ σκοπιμότητος ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, ἀλλ' ἡ ὕλη οὐκ ἐδιελύετο.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ κόσμος τάξιν ὑποθέτει, ἡ δὲ τάξις λόγος οὖσα σχέσιν, φανερόν ὅτι τῆς τάξεως ἀρχὴ δὲν εἶναι ἡ ὕλη, ἀλλ' ὁ λόγος. Τὸ δ' ὄντως ἔν ἐν τῇ ιδέᾳ αὐτοῦ ἔμμονον ἐνυπάρχει δι' αὐτῆς καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐνεργεῖ ἐπ' αὐτόν, ὁ δ' ἀνθρώπος τὸ θεῖον κτησάμενος ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦσχέσιν πρὸς τὸ ὄντως ἔν καὶ οὕτω γίνεται θεοειδῆς καὶ κύριος ἔν τῶν αὐτοῦ δυνάμεων, τουτέστιν αὐτόνομος, ἐργάζεται θυμῶσ, ἡ μὲν λογικὴ αὐτοῦ φύσις φωτίζεται, ἡ δὲ βουλευτικὴ λαμπρύνεται καὶ ἀγάπης πληροῦται, ἡ δ' ὕλικὴ ἐξευγενίζεται. Ἐπὶ ταύτῃς δὲ τῆς βαθμίδος οὔτε ἡ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου φύσις σκοτίζεται καὶ μωραίνει (ἐφ' ὅσον ἡ κατὰ τὸν λόγον ἐπικρατεῖ τῶν ἀλόγων) οὔτε ἀθυμία καὶ λύπη οὔτε τρόμος οὔτε πάθος οὔτε μῖσος οὔτε ἀγωνία καὶ τὰ τούτοις ὅμοια καταλαμβάνουσιν αὐτόν.

Ἐπειδὴ ὅμοιως ταῦτα πάντα εἰς γεγονός τι ἀναφέρονται τὸ ὅποῖον ἔλαβε χώραν καὶ τὸν τῆς ὑπάρξεως κίνδυνον παρήγαγεν, ὡς αἰ τῆς φύσεως ιδιότητες ἐπιβεβαιούσιν, αὐταὶ δὲ δὲν ἐξηγοῦνται μηχανικῶσ, ὡς ὁρθῶσ παρατηρεῖ ὁ Σχελλίγγιος, ἀποδείκνυται ὅτι αὕτη ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις δὲν εἶναι ἡ ἀληθῆς, ἐπομένωσ οὗτος διὰ τινὰ αἰτίαν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ,

ὡς ἀληθῶς καὶ ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκπίπτει μὴ καλλιεργῶν τὴν ἀρετὴν καὶ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις αὐτοῦ.

Ἰκ τῶν εἰρημένων ἀποδείκνυται ὅτι ἡ φύσις δύναται καὶ ὡς σύνολον νὰ θεωρηθῆ καὶ ὡς ἀρχή· ὡς σύνολον δύναται νὰ θεωρηθῆ καθὼς σύνολον τῶν φυσικῶν ὄντων καὶ διὰ τοῦτο περιεκτικὸν τῶν κοσμογονικῶν ἀρχῶν, ὡς τὸ συμπέραςμα τῶν προτάσεων· διότι καὶ ἡ κατὰ τὴν ὕλην ἐν αὐτῇ, ὡς πᾶσιν ἐνυπαρχούσης ὕλης, καὶ ἡ κινήτηρία, ὡς πάντων ἐχόντων κινήσεως ἀρχήν, καὶ αὐτῶν τῶν κατ' ἐπιφάνειαν νεκρῶν καὶ αὐτῆς τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων καὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς, καὶ ἡ κατὰ τὸν λόγον, διότι πανταχοῦ τάξις καὶ μορφή καὶ ἐν τοῖς οὐρανίοις καὶ τοῖς ἄνοργάνοις καὶ τοῖς ὀργανικοῖς, οὗτοις τε καὶ ζώοις, καὶ τῷ ἄνθρωπῳ. Μόνος δ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι λογικός· διότι μόνον ἐν αὐτῷ τὸ θεῖον εἶναι ἔμμοιον, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ λόγῳ, ὁ λόγος διὰ τοῦτο ἰδιάζουσα αὐτοῦ φύσις φαίνεται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατὰ τὴν ὕλην φανερώς τοῖς φυσικοῖς ὑπόκειται, ἐπικρατοῦσα φαίνεται κυρίως τούτων ἀρχή· διὸ καὶ ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη εἶναι ἐπιστήμη ἰδίως τῆς κατὰ τὴν ὕλην ἀρχῆς. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀρχαὶ ἐν τοῖς οὖσιν ἐν διαφόρῳ σχέσει εἰσὶ, φαίνονται καὶ εἶναι τὰ ὄντα διάφορα.

Καθ' ἣν δὲ τάξιν τὰ ὄντα παράγονται, πρέπει καὶ αἱ περὶ φύσεως ἐπιστήμαι νὰ διαταχθῶσιν· ἐπειδὴ δὲ ἡ ὕλη κινούμενον εἶναι, δύναται εἰς τὴν τοῦ κινουμένου θεωρίαν νὰ ἀναχθῆ ἢ μηχανική, εἰς δὲ τὴν τοῦ κινουμένου, ὅπερ καὶ τοῦτο ἐν τῇ ὕλῃ φανερώς δείκνυται, ἢ φυσικὴ περὶ τοὺς νόμους ἀσχυρομένου τῆς κινήσεως, τῆς βαρύτητος, κλπ., εἰς ἣν ἀνάγεται ἡ φυσικὴ ἀστρονομία, ἡ μετεωρολογία, ἡ ἰδίως φυσικὴ, ἡ χημεία, εἰς δὲ τὴν ὀργανικὴν ἢ μορφολογίαν, ἢ βοτανικὴν, ἢ ζωολογίαν. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα πρὸς ἐν συνετάχθησαν, συνδέει καὶ διατάττει κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας νόμον ἢ καλουμένη φιλοσοφία τῆς φύσεως ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ὡς μέλη ὅλου τινὸς ὀργανικοῦ, τουτέστι τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης.